

# Luontomatkailun kestävyuden kysymykset yhä tärkeämpiä

*Mervi Angeria, lehtori, Vastuulliset palvelut, Lapin ammattikorkeakoulu*

*Seija Tuulentie, erikoistutkija, Luonnonvarakeskus*

Asiasanat: luontomatkailu, kestävä kehitys, vihreä talous

Matkailu on yksi tärkeimmistä Lapin elinkeinoista ja lähes kaikki Lapin matkailu perustuu luontoarvoihin. Luonto on vähintään taustatekijänä sellaisissakin aktiviteeteissa kuin laskettelu, moottorikelkkailu ja joulupukin luona vierailu. Lapin matkailijoista ulkomaisia on 52 ja kotimaisia 48 prosenttia. Nyt koronapandemian aikana kotimaisten matkailijoiden rooli korostuu. Kansallispuistojen kävijämäärät ovat kasvaneet ja muutkin luontokohteet ovat matkailullisesti tärkeitä. Lappiin on myös muodostunut isoja matkailukeskuksia, jotka ovat olleet strategisen matkailukehittämisen painopisteenä. Niissä näkyy sosiaalisen kestävyuden kannalta olennainen ero muuhun pohjoiseen maaseutuun: asukkaissa on huomattavasti muita alueita enemmän naisia ja nuoria eli lappilaisen maaseudun elinvoimaisuuden kannalta ne ovat keskeisiä.

**Kestävä luontomatkailu on tasapainoilua luontoarvojen säilyttämisen sekä luonnon käytön välillä**

Kestävä luontomatkailu pyrkii tarjoamaan luontoelämyksiä monenlaisille kotimaisille ja ulkomaisille matkailijoille. Ekologisen kestävyuden näkökulmasta luontomatkailussa pitää tasapainotella luontoarvojen säilyttämisen ja luonnon käytön välillä eli liika matkailu voi tuhota toiminnan pohjan liiallisella luonnon kulumisella ja suosittujen paikkojen ruuhkautumisella. Kansallispuistot toimivat hyvänä runkona kestävien luontoelämysten tarjonnassa, mutta vyöhykkeistäminen ja suunnittelu ovat tärkeitä suosituimmilla alueilla. Sosiaalisen kestävyuden kannalta olennaista on pyrkiä vakinaisiin työsuhteisiin ja

paikallisyhteisön ja muiden luontoperustaisten elinkeinojen huomioonottamiseen sekä paikallisuuden painottamiseen hankinnoissa.

Lapin vihreän kehityksen kannalta keskeistä on kannustaa eri sektoreita ja toimialoja yhteistä tavoitetta tukeviin vihreän kehityksen toimenpiteisiin. Tähän liittyen Lapin AMKin hankkeet Green Rural Economy (GRUDE) ja Kohti kestäviä hankintoja järjestivät yhdessä Lapin liiton Arctic Smartness -konseptin kanssa *Vihreä Lappi maailmankartalle – yhteisvoimin!* webinaarin ja työpajan 2.10.2020. Työpajoissa tunnistettiin ja jaettiin kestävän luontomatkailun, lähiruokatuotannon, kestävä liikkumisen ja puhtaan energian hyviä käytänteitä. Työpajoissa teemoja käsiteltiin seuraavista näkökulmista: verkostoituminen ja yhteistyö, koulutus ja tutkimus, työllisyys, rahoitus, kilpailutus ja markkinointi. Tämä artikkeli keskittyy Kestävä luontomatkailu -työpajan tuloksiin.

## Kestävää luontomatkailua kehitetään yhteistyössä

Kestävään luontomatkailuun on olemassa niin kansainvälisiä kuin alueellisia verkostoja, kuten esimerkiksi Lapin vastuullisen matkailun verkosto sekä Smart and Sustainable Arctic Tourism -klusteri. Yhteistyötä tehdään niin kestävän luontomatkailun koulutuksen, tutkimuksen, kehittämisen kuin liiketoiminnan puitteissa.

Kestävän luontomatkailun tutkimusta ja koulutusta on tehty ja tehdään yhä erityisesti Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutissa. Verkkokoulutusmateriaalia ja työkaluja on rakennettu esimerkiksi matkailuliiketoiminnan kehittämistä, matkailun turvallisuudesta sekä eläinten hyvinvoinnista matkailupalveluissa. Kestävä matkailu on myös yksi Lapin korkeakoulukonsernin strateginen valinta, johon Lapin korkeakoulujen erikoisosaaminen kohdistuu.

## Kestävä luontomatkailu edistää alueen elinvoimaisuutta

Kestävää luontomatkailua on edistetty erilaisissa tutkimus-, kehitys- ja innovaatiohankkeissa, joiden avulla on muun muassa rakennettu verkostoja ja yhteistyötä, järjestetty erilaisia koulutuksia ja työpajoja matkailualan yrittäjille, tehty selvitys- ja kehittämistöitä sekä rakennettu luontomatkailun infrastruktuuria. Vihreä kasvu ja luonnon monimuotoisuus

nähdään keskeisiksi teemoiksi myös tulevalla ohjelmakaudella. Kestävä luontomatkailu edistää alueen elinvoimaisuutta ja työllistää mm. luonto- ja eräoppaita sekä majoitusliikkeitä.

Luontomatkailuun liittyvässä kilpailutuksessa ja hankinnoissa vastuullisuuden korostaminen kriteereissä on tärkeää. Matkailijat ovat ympäristö- ja kulttuuritietoisia ja matkustusvalintoihin vaikuttavat yhä enemmän eettisyys ja vastuullisuus. Matkailuelinkeinon ja -yritysten näkökulmasta tämä voi tarkoittaa esimerkiksi lähiruoan ja paikallisten raaka-aineiden hyödyntämistä, paikallisväestön työllistämistä, yritys yhteistyötä sekä ympäristöystävällisiä valintoja ja tekoja.

### Kestävyyttä viestitään laatumerkeillä

Matkailun kestävyyden ja vastuullisuuden kehittämiseen on olemassa runsaasti erilaisia ohjelmia ja työkaluja kuten esimerkiksi Sustainable Travel Finland -ohjelma. Lapin hiihtokeskuksissa vastuullisuustyötä on tehty pitkään ja monet yritykset ovat ottaneet käyttöön myös hiilidioksidipäästöjen kompensatioita, kuten puiden istutusta. Myös Metsähallitus pyrkii edistämään kestävää luontomatkailua kampanjoimalla retkietiketin puolesta.

Laatumerkit ja sertifikaatit viestivät matkailijoille ja asiakkaille kestävästä luontomatkailusta. Pelkkä sertifikaatti ei kuitenkaan itsessään kerro asiakkaalle, miten vastuullisuus huomioidaan käytännössä, joten toimijoiden ja yritysten on tärkeää kertoa omasta vastuullisuustyöstä avoimesti ja käytännönläheisesti. Olennaista on kertoa asiakkaille, mitä on jo tehty mutta myös tarjota teoilla vastinetta kestävyden lupauksille.

### Jatkuva yhteiskehittäminen on kestävä kehitystä

Kestävä luontomatkailu on edistetty Lapissa monin tavoin, joten edellytykset kestävä matkailuun ovat olemassa. Vastuullisen matkailun kehittäminen on kuitenkin jatkuva prosessi, joka edellyttää ekologisten, sosiaalisten, kulttuuristen, taloudellisten ja poliittisten vaikutuksien huomioimista kokonaisvaltaisesti. Tähän tarvitaan myös toimialat ylittävää yhteistyötä, joten kestävä liikunnan sekä lähiruoan- ja energiantuotannon hyvät käytänteet tukevat kestävä luontomatkailua. Lapista tehdään vihreämpi ja kestävämpi yhteisvoimin!